ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿ

ԹԵՐԹ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ։ ԼՈՒՍԻԿ ԱՐՇԱԿԵԱՆ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵԿՈՒՍԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵԿՈՒՍԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ · ԱՐՁԱԿԱՐԳԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ 25· 1867 ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒ 253

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ

(Հրատարակուած ամէն Ուրբաթ օր)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ

մանակ պիտի ունենաս: Ձու կեանքդ տարուէ տարի կարճնալու վրայ է. խորհելու և գործելու բաներն երթալով կը շատնան, իսկ զանոնք՝ի գործ դնելու կարողութիւնդ երթալով կրպակի: Դարձեալ՝ չես գիտեր թէ արդեօք տարի մ՚ալ պիտի ապրիս: Ուրեմն վաղուան մի թողուր. ժամանակն հիմա է:

Թերևս կը սպասես որ սիրտդ բոլորովին ընդունակ և պատրաստ ըլլայ: Օ՛իկա երբէք պիտի չըլլայ: Սիրտդ միշտ ապականեալ և մեղալից պիտի մնայ, իբրև աղբիւր մը որ չարութեամբ լեցուն է և չարութիւն կը բխէ: Երբէք կարող պիտի չըլլաս անիկա թերթի մը սպիտակ թղթոյ պես մաքուր ընել, որպէս զի Յիսուս երթալով ըսես. «Ա՚հաւասիկ, Տէր, քու օրէնքդ սրտիս մէջ գրելու պատրաստ եմ»: Ուրեմն՝ մի ուշացներ. լաւագոյն է սկսիլ ինչպէս որ ես հիմակուան վիճակիդ մէջ:

Ո՜հ, դանդաղ ընթերցող, քու այդ պատճառներդ կոտրտած եղէգներ են: Ողջամիտ եղիր, և անկեղծութեամբ խոստովանէ որ դարձդ ուշացնելու բանաւոր պատճառ չունիս: Խրատս մտիկ ըրէ. այսօրուընէ որոշէ այլ ևս չսպասել. մէկսկսէ զՅաւուած փնտռել, ու մեղքերուդ վրայ զղջա, և Քրիստոսի հաւատա որ փրկուիս:

Աւետաբերի համար.

ՀԱՁՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՒՆԻ ՍՐԵԼՈՒ

Տղայութեանս առեն ձմեռուան ցուրտ առաւու մը մարդուն մէկը խնդուքմ երեսով ուսին վրայ կացին մը առած քովս մտեցաւ: «Սիրուն տղայ», ըսաւ, «հայրդ յեսանաքար ունի՞»: «Այո՛ պարոն» ըսի: «Դուն աղտոր տղայ մը կնմանիս, թող կուտա՞ որ կացինս սրեմ անոր վրայ»: «Այնուհետ» ըսի «ահա՛ անիկա վարը խաղողն է»: «Ուրեմն քիչ մը տաք ջուր ալ կհաճիս՞ գտնել, իմ փոքրիկ բարեկամս», ըսաւ ինծի գլուխս շոյելով: Կըրնայի՞ չէ ըսել. վազեցի շուտով ման մը լեցուն ջուր բերի: «Ո՞ւր տարեկան ես և անունդ ի՞նչ է» ըսաւ, ու առանց պատասխանին սպասելու շարունակեց իր խօսքը ըսելով. «Ես քեզի նման աղտոր տղայ բնաւ տեսած չէի, կհաճի՞ս ես յիսանը քիչ մը դարձնել»: Այս շողոքորթութենէ խաբուած գացի դարձուննելու: կացինը նոր էր, ու ան օրուան քաշած աշխատանքս և յոգնութիւնս մեծ էր: Դպրոցին զանգակը զարնուեցաւ բայց չէի կրնար երթալ, ձեռքերս փշտեցան, մինչև որ կացինը լաւ մը սուրցաւ, գործը լմնցաւ. բայց ես մարդը ի՞նչ ընէ նէ աղէկ է. դարձաւ ու յիշոց մը ընելով «Հուտ դպրոց գնա՛, չէ նէ բանդ գէշ է» ըսաւ ինծի: Ափսո՞ս ինծի, ըսի մտքէս, ասանկ ցուրտ օր մը յեսան դարձնելը բաւական դժուար գործ էր, բայց եռքէն ալ յիշոցի արժանանալը աւելի դժուար էր: Մտքիս վրայ խորին տպաւորութիւն մը ըրաւ ես բանը, և անկէ՝ի վեր շատ հեղ խորհած եմ վրան. ու երբ կտեսնեմ վաճառող մը որ իր յաճախորդներուն չափէն աւելի քաղաքավարութիւններ կցուցնէ, մտքովս կըսեմ. Ես մարդը կացին մը ունի սրելու: Երբ կտեսնեմ մարդ մը որ ժողովուրդը շողոքորթելու համար ինքզինք ազատամիտ կցուցնէ որ ատեն ներսուանց բռնաւոր մըն է, կ՚ըսեմ. «Չէքերնիդ բացէք, բարի քաղաքացիք, ան մարդը յեսան մը գարձնել պիտի տայ ձեզի»: Երբ կտեսնեմ ուրիշ մը որ կուսակցութեան մը ուժովը պաշտօնի մը հասած է, որ փոքր ինչ յարմարութիւն չունի յարգուելու կամ օգտակար ըլլալու, «Ո՛հ, խաբուած ժողովուրդ», կ՚ըսեմ, «կվճռուիք անանկ անպիտան մէկու մը համար ատեն մը յեսան դարձնելու:

Ա. Հ. Ճ.

ՏՂԱՑՈՑ ՀԱՐՑԱՐՄՆԵՐ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Գեթսեմանի պարտէզին մէջ Յիսուսը բռնողներն՝ Ընիկա ո՞ր տարին:

Ռահանայապետին տունը ո՞վ ժողովեւած էր:

Պետրոսին ի՞նչ պատահեցաւ:

Ռահանայապետներն ու Երէից ժողովները Յիսուսի դէմ ի՞նչ տեսակ վկայութիւններ կը բերէին:

Առա վկաներէն երկուքին վկայութիւնն ի՞նչ էր:

Երբ քահանայապետը Յիսուսի հարցուց թէ աս վկայութիւններուն ի՞նչ պատասխան պիտի տայ, Յիսուս ի՞նչ ըրաւ:

Ըն ատեն քահանայապետն ի՞նչ ըսաւ:

Յիսուս անոր ի՞նչ պատասխան տուաւ:

Ռահանայապետը Յիսուսին աս պատասխանը ի՞նչպէս հասկցաւ:

Յիսուսի համար ի՞նչ յանցանքի տէր է ըսաւ:

Յիսուսի այն խօսքին համար՝ Երէից ատեանն անիկա ի՞նչ պատժոյ արժանի դատեց:

Յիսուսի հետ այնուհետև ի՞նչպէս վարուեցան:

Ընոնց աս գէշ վարմունքին Յիսուս արժանի՞ էր:

Պետրոս աս միջոցին ո՞ւր էր:

Էն ի՞նչ պատահեցաւ:

Յիսուս Պետրոսին ի՞նչպէս յիշեցուց իր խօսքը թէ՝ «Թէպէտ ամենքն ալ քու վրայովդ գայթակղին, բայց ես բնաւ պիտի չգայթակղիմ»:

Ըսիկա Պետրոսի վրայ ի՞նչ ազդեցութիւն ըրաւ:

ՏԻՐՈՒՆԱԿԱՆ ՂՕԹՐԸ

«ՊԴԵՆ»

Տէրունական աղօթքին ասվերջին խօսքը կը նշանակէ «Թող այսպէս ըլլայ»: Տէրունական աղօթքն ընողը՝ աս բառը բերնէն հանելով կ՚իմացնէ թէ աղօթքին մէջ պարունակուած բոլոր խնդրուածքներուն օրտանց կը հաճի, և կը փափաքի որ Յաւուած անոնց կատարումը շնորհէ: Քրիստոս Տէրն մեր մեղկ կը սորվեցնէ որ մեր շատխօսութեանը համար չէ որ Յաւուած մեր աղօթքը կը լսէ, և թէ, ինչպէս որ Հեթանոսներն ընելու սովոր են, միևնոյն աղօթքը սատկ և ունայն կերպով կրկնելէն ամենևին օգուտ մը չըլլար: Դարձեալ Տէրը մեզի կը սորվեցնէ որ մեր աղօթքն ու խնդրուածները լմնցնելէն ետքը՝ հանդարտութեամբ և վստահութեամբ կենանք, ու սրտով և հաւատքով «Ամէնը» ըսինք: Ա՛ս բառով ամբողջ աղօթքը համառօտ բայց ազդու կերպիւ իր թէ նորէն կրկնած կամ հաստատած կ՚ըլլանք: Ուստի պէտք չէ որ Ամէն բառն անհոգ կերպով մը արտասանենք, որպէս թէ աղօթքը լմնցած ըլլալուն պարզապէս մէկ նշանն է, այլ՝ ծանր կերպով և յարդութեամբ ըսինք, իբրև այնպիսի բառ մը որ լի է իմաստով: Ընդարձ աս բառն, ինչպէս արդէն ըսինք, կը նշանակէ թէ մենք մեր խնդրած բաները սրտանց կը բաղձանք: Աղօթքին իմաստին և զօրութեանը մտածութիւնով, կամ անիկա ցրուած մտքով նիւթապէս միայն զբաղողը՝ կը ցուցնէ թէ աղօթքին միտքը հասկցած չէ, ոչ ալ անոր մէջ պարունակուած խնդրուածներն իրեն օգտակար կը համարի. այսպիսի մէկը Տէրունական աղօթքն ըստ արժանւոյն կատարած չի կրնար ըլլալ: Աղօթքը մարդուս ըրած գործողութիւններուն ամենէն կարևորն, ամենէն նշանաւորն է. ուստի տղաք աս աղօթքն ընելու ատեն ամենևին անհոգ և ցուրտ ըլլուն չեն, և զգուշանալու են որ իրենց միտքն ու խորհուրդներն ուրիշ արտաքին մտածութիւններով զբաղած չըլլան:

Միշտ յիշելու են որ Ան՝ որուն աս աղօթքը կը մատուցանեն, թէպէտ իրենց միտքը բարերար և ողորմած երկնաւոր Հայրն է, բայց միանգամայն Կարձրեալ և ահաւոր Յաւուած է, որուն առջևը Հրեշտակներն անգամ ահիւ և դողութեամբ կը կենան:

ՊԻՏՈՒԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԱՆԿԱՆՈՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

(Շարունակութիւն*)

Յիշեալ Անկանոն Գրոց վրայ եղած կարծիքներուն նկատմամբ համառօտ պատմութիւն մը ընելէն ետքը, եթէ բուն իսկ գիրքերը քննելու ելլենք, հայտնի ապացոյցներով պիտի տեսնենք որ զանոնք Յաւուածաշունչ Գրոց հաւասարապատիւ համարելու պատճառ չկայ:

Սիրաքայ Գրքին համ Եկղեսիաստիկէսի համար ըսինք թէ՝ անոր մէջ հաւաքուած բարոյական պատուէրներուն շատերն՝ ուղիղ և իմաստալից են. բայց և այնպէս անիկա Յաւուածային հեղինակութեամբ գրուած չէ: Ընոր Եբրայեցերէն բնագիրը կորսուած է. մեր ունեցածն անոր Յունարէն թարգմանութիւնն է: Ս. Թարգմանութեան հեղինակը որ Յեսուայ Սիրաքայ (գիրքը գրողին) թոռն էր՝ գրքին սկիզբը գրած յառաջաբանին մէջ կ՚ըսէ թէ՝ Իր հայրը Յեսու, օրինաց և մարգարէից հմուտ և իմաստութեան փափագող մէկն ըլլալով, աս գիրքը, իբրև բարոյական խրատ, (ինչպէս կ՚երևայ, Եբրայերէն) շարադրեց, ինք ալ ըստ կարի Յունարէնի դարձուց: Ուստի յայտնի է թէ բուն հեղինակը, ոչ թէ Յաւուածայինն ներշնչութեամբ, այլ մարդկայինն շարժառիթով, հասարակ բարոյական գիրք մը գրողի պէս, ինքնայորդոր, իբրև օգտակար գործ մը, գիրքը շարադրելու ձեռնարկած է: Մակաբայեցւոց Գիրքերուն համար ալ ըսինք թէ, իբր հասարակ պատմութիւն, արժէք ունին. բայց և այնպէս աս մասին ալ անոնց մէջ շատ սխալներ և հակասութիւններ կան: Օրինակ՝ Ա Մակաբ. Ջ. 4—16. և Բ. Մակաբ. Ե. 13—16. Թ. 7—28 իրարու հետ բաղդատելով՝ կը տեսնենք թէ անգիրքերուն մէջ յիշուած Անտիոքոսի Եպիփանու մահուանը տեղւոյն և պարագաներուն վրայ եղած պատմութիւններն իրարու հակասական են: Դանիէլի Գրքին մէջ Բելին և Վիշապին պատմութիւնը նոյն Մարգարէին Ռուիմներու գուբը նետուելուն պատմութեանը հետ յայտնապէս հակասական է:

Ս. գրուածներէն ոմանց մէջ Յաւուածաշունչ գրութեան մը չվայլող տղայական և չնչին վէպեր կան. և ոչ այսչափ միայն, այլ և այնպիսի վարդապետութիւններ կան՝ որոնք Յաւուածաշունչ Գրոց վարդապետութիւններուն հակառակ են. զոր օրինակ՝ Երէից յիշատակի մը սուտ խօսելն կը հետևի թէ սուտ ըսելն օրինաւոր է (Տօբիթ Ե. 12. և Յհ. 15. իրարու հետ բաղատ.): Ընձեռապանութիւնը կը գովուի (Ա Մակաբ. Յ. 42—46): Կախարդական հմայութիւններու զօրութիւն կ՚ընծայուի (Տօբիթ Ը. 16—22): Սիրաքայ մէջ (Գ. 4) ըսուած է թէ՝ «Իր հայրը պատուողին մեղքերը կը քաւուին»: Վերջնչեալ Գիրքերն, ասոր հակառակ, կը սորվեցնեն թէ մեղքի քաւութիւնն արեամբ կ՚ըլլայ, «Երիւն չթափուած թողութիւն չըլլար» (Երբ. Թ. 22): Էին կտակարանին մէջ Յաւուած իր ժողովրդեան կ՚ըսէ. «Ես ձեզի տուի ան (արիւնը), որ սեղանին վրայ ձեր հոգիներուն համար քաւութիւն ընէք. քանզի հոգիին համար քաւութիւն ընողը արիւնն է» (Ղևտ. Ի. 11): Նոր կտակարանը կ՚ըսէ. «Ընոր (Յաւուծոյ) Որդւոյն Յիսուսին արիւնը մեզ ամէն մեղքէ կը սրբէ» (Ա Յովհ. Ա. 7): Նոյնպէս Յաւուածաշունչին կանոնական Գիրքերուն Յաւուածային հեղինակութիւն ունենալուն համար ինչպէս արդէն ցուցուցինք, յայտնի է թէ Անկանոն Գիրքերն որ անոնցմէ այսչափ տարբեր սկզբունքներ կը սորվեցնեն՝ մի նոյն աղբիւրէ բղխած չեն կրնար ըլլալ. Անկանոն Գիրքերուն վարդապետութեանը բուն Յաւուածաշունչ Գրոց վարդապետութիւններուն տարբեր ըլլալը միայն բաւական է ցուցնելու թէ անոնք Յաւուածային հեղինակութիւն չունին. միայն՝ Յաւուծմէ տրուած, ուստի և հաւատոյ և վարուց անսխալ կանոն չեն:

(Պիտի շարունակուի.)

ԿՕՆԿԱՐԴՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՈՆԴՈՆԻ ՄԷՋ ԻՆՔՆԱԿԱՄ ՀԻՐԱԶՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոն տպուած լրագիր մը նոյն քաղաքին մէջ Ընկերական կամ ոչ ձեռնադրեալ քարոզչաց և անոնց աշխատանքը վրայ հետևեալ տեղեկութիւնները կուտայ:

«Քաղքիս մէջ ձեռնադրութիւն չունեցող նալով, ինքնակամ Աւետարան քարոզող խումբերը որոնք Տէրոջը գործին անձնուիրութեամբ և անձնուրացութեամբ կերպով կ՚աշխատին: Այս խումբերուն վերաբերեալ անձ մը անոնց համառօտ պատմութիւն մը ընելով կ՚ըսէ:

Պէլթորտ Հալլ կոչուած տեղը յիսուն չափ եղբարք միասին ժողվուեցանք: Այս. դործին վրայով իրարու հետ խօսակցելէ յետ ետքը, ճամբու ղրկելիներ կամ ուրիշ գործ բարեպաշտական տեղեր երթալու և քարոզելու նպատակաւ խումբ խումբ ըլլալերնին իրարմէ բաժնուեցանք: Ընդհանրապէս յիւր հոգածարութեամբ մեր բոլորիքը կը ժողվեցինք եէին, և գրեթէ երեք ժամու մէջ այն խումբերը որուն մէջ կը գտնուէի՝ ինը տարբեր փողոցներ ժողովներ ունեցաւ, որոնց ներկայ, ուեցան և քանուէորս երգ երգուեցաւ: Յետ Նուբաթի ալ վերոյիշեալ տեղը ժողովուեցանք վուելով, անցեալ Շաբթուան գործողութեան վրայ փոփոխակի տեղեկութիւններ առնելու պէս միևնոյն նպատակաւ ասդին անդին գացինք եղբը, դարձեալ առաջին անգամուընթերի պիտի ցրուինք: Եթէ մեզի գործակից ըլլան Քրիստոսի ուրիշ եղբայրներ կային: Տ անոնց օգնութիւնն ու աջակցութիւնն ալ ընդունելու ուրախ պիտի ըլլանք: Ներկայ տարեշրջանին ձայնը հռչակելու նպատակաւ մեր գացած տեղերն են՝ Լոնտոնի փախ ղցները, հրապարակները, պարտէզները, որ նաանց գտնուիլներ, եէ»:

Բլոմ պ

Մր. Վըլի որ բազմաշխատ մագլխառաւ մըն է՝ իր և անկրօնքը չունել տուած ժամ տրա ղովարանին մէջ, որ իրր երկու հազար դի կ՚առնէ, ամէն Կիրակի կը քարոզ

Մր. Վարդեր որ չորս տարի քաղ եղեր գողերուն, քսակահատներուն և ուրիշ յուսահատեալ մարդոց անգադար քարոզած է՝ անոնցմէ իրր 1000 հոգւոյ դարձի գալը տեսած է: Այս անձն իր խիստ բծախնդիր քարոզներովը հասարակ ժողովուրդն իրեն գրուած է:—Մր. Բ չարտ Վէվէր որ հանքերու մէջ կաշխատի և ըմբռնութիւն կ՚ընէր՝ գարձի գալէն վեր նոյն կարգի կամ արուեստի մարդ ես աշ Յիսուս Քրիստոս կը քարոզէ. ատեն կ՚ըլայ որ 1000 հոգւոյ չափ ունկնդիր կ՚ունենայ: Այս անձին վայելուչ ձևերը զարմանալի ձայնը և երգելու անհամեմատ ձիրքը հազարաւոր մարդիկ անոր ունկնդիր կ՚ընէ: Ամերիկա ալ գացած է՝ Քրիստոս քարոզելու համար իր գործերն ու գործիքները թողուով Լոնտոնը եկած ու գինեհան մը սրահին մէջ քարոզելով հոգւոյ փրկութեան նկատմամբ տարա

մեծ օգուտներ կ'ընէ, և ինք ատաղձա-
գործութիւն ընելով կ'ապրի: Այս անձին
ալ միշտ և ամէն տեղ ուշադիրը պակաս
չէն: Այս անձինք որոնք յանուանէ յի-
շեցինք՝ երեւելիներն են. բայց Լ՚ոնտոնի
մէջ կան ուրիշ այսպիսի հազարաւոր
Քարոզիչներ որոնք առանց յուսոյ երկ-
րաւոր վարձուց Քրիստոսի համար ամէն
օր, նա մանաւանդ գրեթէ ամէն գիշեր,
ինչպես նաև Կիրակի օրեր կ'աշխատին և
Աստուած կը քարոզեն:

Եօթը թատրոն հիմա յիշեալ քաղքին
մէջ ամէն Կիրակի Աստուածանչին քարո-
զութեանը համար գիշերները բաց են. ա-
սոնց մէջ վերոյիշեալ անձանց նման անձ-
նանուէր Քարոզիչներ կ'աշխատին, և
բազմաթիւ անձինք կենաց խօսքին ունկնդ-
րութեանը կը գիմեն:

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵՑՔ ԳՊՐՈՑԻՑ ԺՈՂՈՎ Ի ԲԱՐԻԶ

Բարիզի մէջ երեք գիշեր շարունակ
Կիրակնօրեայ Դպրոցաց համար ընդհա-
նուր ժողով մը եղաւ, ուր երկրին այլ
և այլ մասերէն նուիրակներ կամ երես-
փոխաններ եկած էին: Ժողովը Օրադուար
իշխուած Եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ,
և Բարիզու Կիրակնօրեայ Դպրոցաց ըն-
թերակերութեան Տենապետը Պա. Ֆանրի
Բոմիէ յիշեալ ժողովին նախագահելով
թեմական ուղղաւորութեան ուղերձն ըրաւ: Ու-
րիշ խօսողներն էին՝ Պա. Օրմիդըն՝
որ յիշատակեցաւ, Պա. Ֆոս՝ Նիւեոքէն,
Պա. Լ՚ման՝ Ըմատրդամէն, Շ՚արլ
Պէյա և Շ՚րիմիդըն՝ Լ՚ոնտոնի Կիրակ-
նօրեայ Դպրոցաց Ընկերութեան կողմէն,
քանի ուրիշ շատեր: Դուրսերէն եկող Նուա-
գըլերակները և ուրիշ բարեկամներ իրր հա-
նիւր տիւր հոգի՝ մեծարգոյ Պա. Վինսարի
ժողովեզիկի ամարանոցին մէջ որ Ի Ֆլէօրի,
ին խաչերեքշաբթի օր հայկերոյթ մը ունեցան:
Ընթրիքէն եաքը դարձեալ ուղերձներ և-
ղան, և աղօթք ու փառաբանութիւն մա-
տուցուեցաւ: Ի վերջոյ առաջարկութիւն
եցաւ որ ընդհանուր հաւանութեամբ
ժողովը Ժնդունուեցաւ. այսինքն թէ՝ ասոր նման
գործողութիւն մը առաջիկայ 1868 տարւոյն ա-
ռաջուան Պէրլինի մէջ կատարուի: Ընդ-
ամսաթերթի օրը Բարիզու այլև այլ Կիրակնօր-
անդեայ Դպրոցաց աղաքը, իրր 940 աշակերտ,
ակից լինէն Վրայ կոչուած տեղը հրաւիրուե-
ցան կան: Տղայոց հետ մէկտեղ եկած էին
իւնն այլև այլ պաշտօնեայք, ուսուցիչներ և
: Ընտրեկամներ, եկող Նուիրակ երէն ալ
ատուհատերը, որոնք ընդամէնը իրր 1200 հո-
ոնի փափ եղան: Կառավարութիւնը Թոյլ տու-
էներու որ նոյն օրը յիշեալ բազմութիւնը Աէն
Քլոի պարտէզը մտնէ. յետոյնաև այն
մագիտառաւոր պալատը պտտելու անոնց հրա-
ւած ժամ տրուեցաւ:

ՍԳԱՆԻԱ ԵՒ ՓՈՐԹՈԿԱԼ

Եթէ կայ ազգ մը որ սոսկալի կերպով
Պապական Եկեղեցւոյ մոլորութիւններուն
ալի ազդեցութեանցը մատնուած է,
ամ աւելի յայտնի ըսենք՝ ան մոլորու-
իւններուն գերի եղած է՝ անշուշտ Սպա-
րակ ժողովուրդն է: Ի՚նչ պատմիչներուն խօս-
ր. Իրեն նայելով՝ Սպանիոյ ժողովուրդը հան-
աղէզ և աշխոյժ ցեղ մըն է. բնակած
գաշէն կրկին ի բնէ պատրաստ ըլլալով մար-
մարդուս աշխատութիւնն առատութեամբ կը
տեն կ'ըլլարձատրէ, և կրնայ անթիւ բազմութեան
իր կրնէ պարուստը մատակարարել: Տասնըհինգ
ձևերէ տասնըվեցերորդ դարերուն մէջ, Քը-
համամատարած Կոլոմպոսի ձեռքով նոր աշ-
ունկարհին գտնուելէն եաքը, Սպանիա Եւ-
ոնց սրտիոյ ամենէն հզօր, ամենէն հարուստ տէ-
րընեն: ութիւնը եղաւ: Կարլոս Ֆինգերորդ իր
ամանակին թագաւորներուն մէջ ամե-
իր գործ երեւելին էր. Փիլիպոս Երկրորդն ալ
Լ՚ոնտոլոր էր պարծանաք ըսել թէ Իմ թա-
մէջ քաւորութիւնս երկու աշխարհաց վրայ ալ
կատմամբ տարածուի: Լաւ. բայց ի՞նչ կը տես-

նենք հիմա իրը երիք հարիւր տարի ետքը:
Սպանիա հիմա յետին աստիճանի տերու-
թիւն մըն է, աղքատ, ծոյլ, նուաստ,
Եւրոպիոյ արքայաժողովներուն մէջ մաս
չունի, օտար ազգերու ունեցած պարտքը
չի կրնար վճարել, և օր քան զօր տկա-
րանալու կամ մանաւանդ վատթարանալու
վայ է: Ուսա՞ի է այս մեծ անկումը:
Պապական կղերը Սպանիացիք իր երկաթի
լուծին մէջ առած, քաղաքական ազատու-
թեան համար անոնց սրտին մէջ ամէն
փափաք մարած, ազգային եռանդնան և
աշխուժի բոլոր աղբիւրները ցամաքեցու-
ցած, և իւր բռնաւորական դրութեամբն
այն թշուառ ազգին լմնցական և բարոյ-
ական կեանքը սպանած է: Ս՚ատատաքն-
նիչները, Եպիսկոպոսները, վանականք և
մայրապետք իրենց սոսկալի ազդեցութեամ-
բն ու հարստահարութիւններովը Սպանիոյ
հարուածը եղան:

Այս երկրին կրօնական վիճակին հիմա
ի՞նչպէս է: Իզապէլ Երկրորդին արքուն-
եսյը մէջ՝ ազիտութեանն ու պարակա-
կան վարուցը համար վատահամբաւեալ
կին մը, որ չամչնար ըսելու թէ երկին-
քէն յայտնութիւններ կ'ընդունի, ծաղ-
կահասակ Թագուհին բոլորովին իր ազ-
դեցութեանը տակ առած ըստ հաճոյս կը
կառավարէ: Թագուհւոյն խոստովանա-
հայրն ալ Տէրութեան Առաջին Պաշտօ-
նէից աւելի զօրութիւն և ազդեցութիւն
ունի: Քաղաքական Խնդրոց որոշումը
Նարձրագոյն Կղերէն, այսինքն՝ Եպիս-
կոպոսներէն կախում ունի: Տպագրու-
թիւնն ազատ չէ, դատաիարակութիւնը
կամ ուսմունքն ազատ չէ: Ներակոյսն
ու Պատգամաւորաց սենեակը համարձակ
և ազատ չեն խորհրդակցելու և որոշելու
մէջ: Ընտրեալ անձինք հալածուած
և աքսորուած են: Պապական Եկեղեցին
իրը թէ աւերակներու կոյտի մը վրայ իր
գրօշը պարզած, և յաղթանակը կանգ-
նած է:

Այս քանի մը նշաններէ կը տեսնուի
որ Կղերական բռնութիւնը Սպանիոյ մէջ
իր վերջին սահմանին մօտեցած է, ուստի
և աս թշուառ երկրին համար յոյսով և
բարեշնորհ օրեր պիտի ծագին: Ընտա-
քերը կարգացողներուն արդէն ծանօթ է
(Տես Ընտա. թիւ 240) Մադամորոսի ա-
նունն ու բրածները: Այս քաջասիրտ Պա-
պական Քրիստոնէական Ճշմարտութիւն-
ները սորվելէն և ընդունելէն եաքը, զա-
նոնք իր հայրենակցացը մէջ ալ տարածե-
լու ջանաց: Ինք երիտասարդ հասակին
մէջ մեռաւ, բայց Կրանատայի, Անեվե-
ղայի, Պարչելոնայի և Սպանիոյ ուրիշ
գաւառներուն մէջ հիմնած ժանր ժանր Ռո-
մըգական ժողովուրդները դեռ կը տևեն,
և իրենց նորէ նոր յարոդներ ալ կ'ունե-
նան: Ռուն իսկ Մատրիտի մէջ Ինքուսիոյ
և Ընդհանուր Դեսպաններուն պաշտպանու-
թեանը ներքև Ընտաբարանական պաշտօ-
ներ կը կատարուին: "Բերիչ առթիւ կը
ծանուցանենք", կ'ըսէ աս տեղեկութիւննե-
րը տուողը, "այնպիսի գէպքեր որոնք
Յայտնի կը ցուցնեն թէ Սպանիացի-
ներէն շատերը Պապականութեան լուծը
թօթուելուն հարկը կը զգան": Այո,
Սպանիոյ նաև աշխարհօրէն կանգմանը մի
միայն միջոց՝ պապական լուծէն ազատու-
ըն է:

Իսկ Փորթոկալի կրօնական կացու-
թեանը վրայ ըսելու շատ բան չունինք:
Փորթոկէզաց ու Ընդհանուր մէջտեղ ե-
ղած շարունակ հաղորդակցութիւնը կղե-
րին իշխանութիւնն ու ազդեցութիւնը
նուազեցուցած է աս երկրին մէջ: Ստոյգ
որ Կառավարութիւնը քանի մը անգամ
Խողոքականութեան դարձողները հալածեց,
բայց Փորթոկալի Թագաւորը Պապիոյ
Իզապէլ Թագուհիէն շատ աւելի լաւ
ճանչցած է տասնեւիններորդ դարուն գա-
ղափարները, ոգին ու պահանջումները:
Ազատական օրէնքներ հրատարակած, ու
Ճիզուիթական կոմնակցութեան միջա-
մտութեանն ու հակառակութեանը շատ
մեծ արութեամբ դէմ դրած և յաղթած
է: Պապէն ալ սաստիկ յանդիմանութիւն-
ներ լսեց, բայց ասիկա պատիւ է մանաւ-
անդ քան նախատինք Թագաւորին, և
Հպատակներուն մէջ ամենէն հանճարեղ-
ները միշտ անոր իրենց համակրութիւնը
յայտնած և անոր գործակից եղած են:

Յուսանք ուրեմն որ Ս՚արաւային Եւ-
րոպա ալ, քաղաքակիրթ ազգաց մէջ բար-
ձրը դիրք մը բռնելու փափաքով, նոր աս-
պարէզի մը մէջ պիտի մտնէ:

ԹՈՒՏԻ ԿՂԵՐԸ

Ռուսիա ճամբորդութիւն ընող երեւելի
անձի մը ՀԿ յօդուածէն, զոր Լ՚ոնտոնի լրա-
գիրներէն մէկուն մէջ Ռուսիոյ կղերին
վրայ հրատարակ՚ց, յայտնի կը տեսնուի թէ
Ըրեւելեան Եկեղեցիներն Ընդհոյ Եկե-
ղեցւոյն հետ միացնելու փորձը՝ որչափ
ծաղրելի է: Յիշեալ յօդուածը կ'ըսէ թէ
Ռուսիոյ մէջ կղերը երկու բաժնուած է.
Կանոնական կամ Ա՛ կղեր, և Աշխարհա-
կան կամ Սպիտակ կղեր: Սպիտակ կղերը
բոլորովին անջատեալ խումբ մըն է: Ա-
մուսնացեալները միայն սպիտակ կղեր կրնան
ձեռնադրուիլ. և որովհետև երկրորդ ան-
գամ ամուսնանալ արգիլուած է, քա-
հանայ մը կինը մեռնելէն եաքը մէկէն իր
ժողովրդապետութենէն կամ թեմէն կը
զրկուի, և վանք մը մտնելու սպիտելով՝
ա՛ կղեր կ'ըլլայ: Ամուսնացեալ քահա-
նայից մանչ զաւակները գրեթէ միշտ քա-
հանայ կ'ըլլան, աղջիկներն ալ երեցկին:
Քահանայացու տղոց կրթութիւնը շատ
ողորմելի է. ասոնք դպրոցներու մէջ վեր-
ջին աստիճան խստութեամբ, ծեծով և
ընդհանրապէս չարաչար կերպով կը նայ-
ուին: Այ՚ն աղուն որուն ծնողքը վար-
ժապետներէն ամէն մէկուն առատ և ստէպ
ընծաներ չիտար. շատ անգամ խեղճ կը-
ղերացուք մահու չափ կը ծեծուին: Քա-
հանայացու անձի մը դաստիարակութեան
տարիներն այսպէս լրանալէն եաքը, կրնայ
ժողովրդապետութիւն մը ընդունիլ, Ե-
պիսկոպոսին Ընտանգպարին կաշառք տալով,
կամ ծեր, հիւանդոտ և անկարող ժո-
ղովրդապետ քահանայի մը աղջկին առ-
նելով: Քահանայից ապրուստը թեմին ու-
նեցած եկամուտքէն է, և կամ՝ կնունքէ,
պսակէ, թաղումէ և ուրիշ ասոնց նման
տուրքերէ, թէպէտ ասոնց համար իրենց
մեծաւորներուն կամ եպիսկոպոսներուն
հարկ մը վճարելու պարտական են: Կե-
ղացիներն իրենց երկիրներուն հունձքէն
քահանային ընծայ կը բերեն, քահանան
ալ զանոնք աղէկ մը կը խմցնէ, ինք ալ
անոնց հետ կը խմէ: Այս խմցնելու սովո-
րութեան համար է որ գեղացիք հնձոց
ժամանակը նուէրներով ժողովրդապետին
կուգան:

Այայ միայն հունձքի ժամանակը չէ որ
ժողովրդապետ քահանան իր հօտին մէջ
գինովնալու գրեթէ ստիպուած է: Կնունք-
քի, պսակի, և մանաւանդ եկեղեցւոյն
պաշտպան Սուրբին տարեկան տօնին օրը
քահանան սովոր է առատաձեռն պատարագէն
եաքը Սուրբին պատկերն առնելով գեղին
մէկ ծայրէն միւս ծայրը պտտիլ, ամէն
տուն մտնել, մէջի բնակիչները պատկերովն
օրհնել, և մէկ կամ երեսնի երկու գաւաթ
պէսպէս խմիլ անոնց կենդանութիւն մաղ-
թելով: Քահանան ամէն մտած տանը մէջ
իրեն հազած աս պատիւը չի կրնար մերժել.
ամէն տուն խմելու է, ապա թէ ոչ ան
տանըտէրն իրեն մահացու թշնամի կ'ընէ:
Այսպէս բազմաթիւ գաւաթներ խմելուն
հետևանքը սա կ'ըլլայ օր, դեռ թափորը
չսկսած քահանան իր սարկաւագովն ու
սիրացուներովը գինովցած անզգայ կ'ին-
նայ, ան տեսն գեղացիներուն մէջէն ա-
մէնէն լուրջը, կամ սովորաբար կանայք,

այն խեղճ գինովները սայլի մը մէջ պառ-
կեցնելով՝ երիցատունը կը տանին: Ցայտ-
նի է որ այսպէս ստէպ խմելու ստիպուած
քահանայք՝ կատարեալ գինեմոլ մը ըլ-
լալու ունակութիւնը կը ստանան. և աս
դէշ ունակութիւնն ու ստակ առնելու մա-
սին անոնց ըրած բռնութիւնները՝ կղերա-
կան խումբը ժողովրդեան ատելի ընելէն
զատ, նաև արհամարհելի և ծաղրելի ըրած
են: Եւ ռամիկ ժողովուրդը հարկաւ կը-
րօնքին պաշտօնեաներուն վրայ ինչ հա-
մարում որ ունի, նոյն իսկ կրօնքին վրայ
նոյն համարումը կ'ունենայ:

ՎԱՂԸՄՐԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտ. 13 ըստ Ճունաց, և Սեպտ. 25 ըստ Լատ. 1867:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

Կէս պաշտօնական լուրերուն նայելով՝
անցեալ ամսուն, Օգոստոս 19 ըստ Լա-
տինացւոց, Տօլմապաղչէի արքունական
պալատը Վ՚եհափառ Սուլթան Ազիզ
Ղազի ներկայութեամբը կատարուած, և
Տէրութեան առաջին և երկրորդ աստի-
ճանի բոլոր Նախարարներէն և Պաշտօ-
եաներէն բաղկացեալ ընդհանուր ժողովին
մէջ գլխաւորաբար Տէրութեան այլև այլ
կողմերը Երկաթուղիներ շինելու վրայ
խորհրդակցութիւններ եղած են: Կ'ըսուի
թէ Վ՚եհափառ կայսեր կամացը համեմատ՝
Իկոնիոն (Գոնեա), Սեբաստիա և Խար-
բերդ ընդհանուր երկաթուղւով մը պիտի
միանան, Սամսոնի նաւահանգիստը նորէն
պիտի շինուի, իսկ Կարնոյ (Էրզրումի)
ճամբան երկաթուղւոյ համար շատ դիւ-
ուարին ըլլալուն պատճառաւ՝ առայժմ
մինչև յիշեալ քաղաքը հասարակ կառքի
ճամբայ մը պիտի շինուի: Կ'ըսուի դարձ-
եալ թէ անմիջապէս Կոստանդնուպօլսէն
մինչև Անկ, յետոյ անկէ Րումելիի այլ
և այլ կողմերը ճիւղեր տարածելու պայ-
մանաւ, երկաթուղի մը շինելու համար
Նարձրագոյն Դուռը Ընկերութեան մը
հետ պայմաններ ընելու զբաղած է:

—Եգիպտոսի փոխարքայ Նարձրապա-
տիւ Իսմայիլ փաշան որ Եւրոպայէն դառ-
նալէն եաքը բաւական ժամանակ Պօլիս
կեցաւ, Օգոստոսի 28 ին, Ազորքլար-
թի գիշերը, Պոսֆորի մէջ Լ՚իրկէնի իր
փոխարքայական պալատը Վ՚եհափառ Սուլ-
թան Ազիզ կայսեր և Տէրութեան Նա-
խարարներուն շատ մեծ և փառաւոր հաց-
կերոյթ մը ըրաւ: Լ՚էվանդ Ֆէրալաի խոս-
քին նայելով փոխարքան աս հացկերոյ-
թին համար պէտք եղած կահերն ու անօթ-
ները Եգիպտոսէն բերել տուած է: Ցիշ-
եալ իրիկունը հացկերոյթին ատենը և
գրեթէ բոլոր գիշերը փոխարքայական
պալատին բոլորտիքը թէ ծովէն և թէ
ցամաքէն մեծ լուսահանդէս և կերպ կերպ
աքանչելի և ճարտարագործ հրախաղու-
թիւններ կատարուեցան:

—Ընտաբերը կարգացողներուն յայտնի
է որ Կրետէի ազատալի ապստամբութենէն
ի վեր, յիշեալ կղզւոյն մէջ եղած արիւն-
հեղութեանց առաջն առնելու նպատակաւ,
Եւրոպիոյ մեծ Տէրութիւններէն ոմանք
Նարձրագոյն Դրան քով քանի մը ան-
գամ միջնորդութիւն ըրին: Նոյն միջնոր-
դութիւններուն մտերս, մանաւանդ Գա-
ղիոյ Տէրութեան կողմէն, կրկնուելը տես-
նելով Նարձրագոյն Դուռը հետևեալ
պայմաններով զինադադար մը ընելու, և
նոյն միջոցին կղզւոյն վերաբերեալ խըն-
դիրը Տէրութեան շահերուն յարմար,
կղզւոյն բնակչաց ալ օգտակար կերպով
կարգի դնելու որոշած է: Ըս որոշման
Պաշտօնական յայտարարութիւնը Նարձ-
րագոյն Դրան Լ՚աթիւրքի անուն գաղի-
երէն կէս պաշտօնական լրագրէն առնելով
կը հրատարակենք:

"Վ՚եհափառ Սուլթան Ազիզ Ղազի
Կայսրը իր խոստումներուն և նախընթաց
յայտարարութիւններուն համեմատ կրե-

—Հիմա դէպքերն նոյնիսկ ինձ համար, որ ամէն բանի տեղեակ եմ, խիստ խճճուած են։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր, թէ ինչ կարծեմ։ Ամէն ինչ կարելի է։ Ես ինքս ալ կասկածի տակ եմ։ Ես ինքս ալ կասկածի տակ եմ։ Ես ինքս ալ կասկածի տակ եմ